

Culiani və Qaccio İtaliyaya qarşı (Giuliani and Gaggio v. Italy [GC]), ərizə № 23458/02

24.03.2011-ci il tarixli qərar [Böyük Palata]

Maddə 2

Pozitiv öhdəliklər

2-ci maddənin 1-ci bəndi

Yaşamaq hüququ

Səmərəli araşdırma

2-ci maddənin 2-ci bəndi

Güc tətbiqi

G8 sammitində təhlükəsizlik qüvvələrinin üzvü tərəfindən nümayişçinin güllə ilə öldürülməsi:

Faktlar – Genuyada keçirilən Böyük Səkkizliyin (G8) sammiti ilə bağlı icazəli nümayiş zamanı anti-qlobalist fəallarla hüquq-mühafizə orqanları arasında olduqca şiddətli toqquşmalar baş verdi. İçərisində üç karabinerin olduğu cip yerində ilişib qaldı və nümayişçilərin hücumuna məruz qaldı. Gözyaşardıcı qazın təsirindən zərər çəkmiş bir karabinerə komandiri icazə verdi ki, toqquşmalardan yayınmaq üçün cıpdə otursun. Xəsarət almış və tələş işində olan həmin karabiner nəqliyyat vasitəsindən ətrafa iki güllə atdı və güllə nümayişçi Karlo Culianinin sifətinə dəyib ona ölümcül xəsarət yetirdi. Nəqliyyat vasitəsini sürüb mühasirədən çıxarmağa cəhd edərkən sürücü iki dəfə bu gəncin hərəkətsiz bədəninin üzərindən keçdi. İtaliyanın hakimiyyət orqanları dərhal istintaqa başladılar. Atəş açmış karabinerə və nəqliyyat vasitəsinin sürücüsünə qarşı cinayət işi açıldı. Autopsiya (pataloji anatomiya müayinəsi) nəticəsində aşkar edildi ki, ölümün səbəbi atılmış güllə olub. Prokurorluq üç ekspertin rəy verməsi barədə göstəriş verdi və cəsədin kremasiyasına (yandırılmasına) icazə verdi. İstintaqı aparan hakim işə xitam verdi.

Məhkəmənin qiymətləndirməsi:

1) Ölümlə nəticələnmiş güc tətbiqinə zərurət var idimi: Ölümlə nəticələnmiş güc tətbiqinə qədərki və ondan sonrakı anların fotoları və videoları çəkilməmişdi. Çəkilməmiş kadrlardan aydın şəkildə görünürdü ki, hüquq-mühafizə orqanlarının nəqliyyat vasitəsinə qanunsuz və çox şiddətli hücum edilmişdi, halbuki o, sadəcə olaraq hadisə yerini tərk etməyə çalışırdı və nümayişçilər üçün heç bir təhlükə törətmirdi. Son dərəcə gərgin olan belə bir vəziyyətdə Karlo Culiani yerdəki odsöndürəni qaldırmağı qərara aldı və onu açıq-aşkar nəqliyyat vasitəsinin içərisindəkilərin üstünə atmaq üçün sinəsi səviyyəsinə qaldırdı. Onun hərəkətlərini karabiner haqlı olaraq belə anlaya bilərdi ki, şifahi xəbərdarlığına və silahını göstərməsinə baxmayaraq, cipə qarşı hücumu son qoyulmayacaqdı və hücumun şiddəti azalmayacaqdı. Üstəlik, görünürdü ki, nümayişçilərin böyük əksəriyyəti hücumları davam etdirirlər. Nəticədə özünün və həmkarlarının həyatının təhlükə altında olduğuna karabinerin səmimi inamı yalnız güclənmiş oldu. Bu hal potensial olaraq ölümlə nəticələnə bilən müdafiə vasitəsinə, yəni atəş açılmasına haqq qazandırmaq üçün əsas gətirildi. Bundan əlavə, güllələrin istiqaməti tam əminliklə müəyyən edilmədi. Karabiner özünü müdafiə etmək üçün yalnız ehtiyat təkər ilə cıpin damı arasındakı dar məkana atəş açmağa bilərdi. Həmin məkana açılan atəşin hücum edənlərdən birinə xəsarət yetirməsi və ya hətta onu

öldürməsi təhlükəsinin (təəssüf ki, bu təhlükə gerçəkləşdi) mövcudluğu faktı özlüyündə o demək deyildi ki, bu özünümüdafiyə hərəkəti həddən artıq sərt və ya qeyri-mütənasib tədbir idi. Müvafiq olaraq, 2-ci maddənin 2-ci bəndinin "a" yarım-bəndində nəzərdə tutulduğu kimi, "istənilən şəxsin hüquqa zidd zorakılıqdan qorunması üçün" ölümlə nəticələnmiş güc tətbiqinə bu halda mütləq zərurət vardı.

Nəticə: pozuntu baş verməyib (dörd səsə qarşı on üç səs).

2) Ölümlə nəticələnə bilən güc tətbiqini tənzimləyən hüquqi baza və hüquq-mühafizə əməkdaşlarına verilən silahlar: Bu işdə ölümlə nəticələnə bilən güc tətbiqini tənzimləyən ölkədaxili normalar 2-ci maddənin müddəaları ilə tam eyni olmasa da, əsasən onları təkrarlayırdı və mətnlərdəki kiçik fərqləri daxili məhkəmələrin tərəfindən verilən şərh vasitəsilə aradan qaldırmaq olardı. Hüquq-mühafizə orqanlarına ölümə səbəb olmayan silahların verilməli olduğu barədə arqument üç karabinerin həyatına birbaşa və ciddi təhlükə yaradan qəfil və şiddətli hücum baş verdiyi zaman şəxsin qətlə yetirildiyi bu işdə keçərli deyildi.

Nəticə: pozuntu baş verməyib (yeddi səsə qarşı on səs).

3) Əməliyyatların təşkili və planlaşdırılması yaşamaq hüququnu qorumaq öhdəliyinə uyğun idimi: Ölümlə nəticələnmiş atəşdən bir neçə dəqiqə əvvəl cipə edilmiş qəfil hücum nisbi sakitlik anında baş vermişdi və onu öncədən görmək mümkün deyildi. Bundan başqa, tədbirin keşiyini çəkmək üçün ixtisaslaşmış bölmələrə mənsub olan və ya xüsusi hazırlıq keçmiş çoxlu sayda personal cəlb olunmuşdu. Onların sayını nəzərə alsaq, bu personalın hamısının uzunmüddətli iş təcrübəsinə malik olmasını, yaxud aylarla və ya illərlə hazırlıq keçməsinə tələb etmək doğru olmazdı. Belə tələb yalnız o halda irəli sürülə bilər ki, hüquq-mühafizə orqanlarının hədəfini dəqiqliklə müəyyənləşdirmək mümkün olsun. Müvafiq olaraq, yalnız Genueyadakı G8 sammitinin mühafizəsi üçün həmin vaxt cəmi iyirmi yaş on bir aylığında olan və cəmi on ay xidmətdə olan karabinerin seçilməsi faktını əsas gətirərək 2-ci maddənin pozulduğu qənaətinə gəlmək olmaz. Bundan başqa, artıq yuxarıda müəyyən edildi ki, cipə hücum zamanı karabinerin hərəkətləri 2-ci maddənin maddi-hüquqi aspektinin pozuntusunu təşkil etməyib. Nəhayət, cipə hücumdan az öncə karabinerlər tərəfindən qəbul edilmiş qərarları, yəni nəqliyyat vasitəsinin seçilməsi, qət ediləcək marşrut və növbə çəkmək üçün yararsız durumda olan xəsarət almış karabinerin silah gəzdirməsi ilə bağlı qərarları tənqid etmək doğru olmazdı. Ölümlə nəticələnmiş atəşdən sonrakı hadisələrə gəlincə, Karlo Culianiyə göstərilmiş yardımın qeyri-adekvat olduğunu və ya gecikdiyini, yaxud cipin bilərəkdən onun bədəni üzərindən sürüldüyünü göstərən heç bir sübut yox idi. İstənilən halda, avtopsiyanın rəyindən görüldüyü kimi, beynin aldığı xəsarətlər elə ciddi idi ki, bir neçə dəqiqə ərzində ölümə səbəb olmuşdu. Beləliklə, İtaliyanın hakimiyyət orqanları potensial olaraq ölümlə nəticələnə bilən güc tətbiqinə qarşı tələb olunan səviyyədə təminatların olması üçün onlardan haqlı olaraq gözlənilən bilən hər şeyi etmək öhdəliklərini yerinə yetirmişdilər.

Nəticə: pozuntu baş verməyib (yeddi səsə qarşı on səs).

Hazırladı: Babək Həmidov